

Альона МУЛ,
кандидат юридичних наук

Підготовка та проведення Дня цивільного захисту в закладах професійно-технічної та загальної середньої освіти

Системне вивчення ймовірних надзвичайних ситуацій, їхніх особливостей і можливих наслідків, навчання поведінки в таких умовах – усе це має підготувати людину до вибору правильного рішення для виходу з надзвичайної ситуації із найменшими втратами. Провідна роль тут належить навчальним закладам, педагогічні працівники яких здатні грамотно й цікаво організувати та проводити виховання поважного ставлення до власної безпеки, вироблення навичок дотримання правил поведінки в надзвичайних ситуаціях.

Підготовка педагогічних і технічних працівників навчального закладу до дій у надзвичайних ситуаціях відбувається за програмою загальної підготовки працівників закладу і передбачає вивчення інформації, що міститься у планах реагування на надзвичайні ситуації, про дії в умовах загрози і виникнення надзвичайної ситуації, а також оволодіння навичками надання першої допомоги потерпілим, користування засобами індивідуального і колективного захисту. Практичне закріплення теоретичного матеріалу здійснюється шляхом проведення тренування з учасниками навчально – виховного процесу закладів професійно – технічної та загальної середньої освіти під час проведення Дня цивільного захисту.

Тренування з учасниками навчально-виховного процесу щодо надзвичайних ситуацій та дій при виникненні пожеж у закладах професійно-технічної та загальної середньої освіти проводяться як День цивільного захисту.

День цивільного захисту є навчально-практичним заходом, що планується і проводиться з учасниками навчально-виховного процесу наприкінці навчального року. За своєю структурою він поєднує об'єктивне тренування керівних, педагогічних працівників, допоміжного складу закладу освіти, навчально - виховну роботу з учнями відповідно до змістовних частин стандарту середньої освіти з питань безпеки життєдіяльності. День цивільного захисту є завершальним етапом підготовки закладу освіти до вирішення завдань з цивільного захисту.

День цивільного захисту передбачає:

- підготовчий період;
- період проведення Дня цивільного захисту;
- розбір результатів проведення Дня цивільного захисту

Алгоритм підготовки та проведення Дня цивільного захисту

1. Визначення вихідних даних.

Основою підготовки Дня цивільного захисту є вихідні дані:

- тема тренування;
- мета або цілі тренування;
- навчальні питання;
- етапи тренувань;
- склад учасників тренування, послідовність та термін їх залучення;
- місце (район) тренування;
- обстановка, на фоні якої буде проводитись тренування та інше.

2. Наказ керівника навчального закладу «Про підготовку та проведення Дня цивільного захисту», що доводиться до виконавців не пізніше, ніж за півтора місяця до початку проведення. На підставі наказу розробляється план підготовки та проведення Дня цивільного захисту, в якому визначається зміст заходів, терміни і час їх проведення, виконавці. Він обов'язково передбачає: організаційні заходи, розробку документів тренування, підготовку керівництва, групи управління та посередників, підготовку учбових місць та навчально - матеріальної бази.

3. Розробка план-графіку проведення заходу. План - графік проведення затверджується керівником і доводиться до виконавців не пізніше, ніж за місяць до його початку.

4. У підготовчий період із керівним складом закладу та відповідальними особами проводяться інструктивні заняття, у ході яких уточнюються: порядок проведення, обсяг і послідовність виконання навчальних заходів, ділянки імітації, матеріально-технічне забезпечення та організація взаємодії як між структурними підрозділами, відповідальними особами, так і з сусідніми об'єктами. Учасники тренування під підпис знайомляться з Інструкцією з виконання заходів безпеки.

Проведення Дня цивільного захисту

Протягом заходу керівництвом ведеться спостереження:

- за оповіщенням і збором керівного складу цивільного захисту, відповідальних осіб для доведення обстановки і постановки першочергових завдань;

- за виконанням попереджувальних заходів щодо зменшення можливого впливу наслідків надзвичайної ситуації на діяльність навчального закладу;

- за виконанням плану дій у залежності від обстановки, яка склалася внаслідок виникнення тієї чи іншої надзвичайної ситуації;

- за організацією колективного захисту учнів та персоналу;

- за виконанням заходів евакуації;

- за діями з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

У ході спостереження накопичується матеріал для проведення розбору.

Підбиття підсумків проведення Дня цивільного захисту

Розбираються та оцінюються всі практичні заходи, які виконані у ході заходу. Підбиваються підсумки щодо досягнення навчальної мети, вказуються недоліки, що мали місце, на що треба звернути увагу надалі при відпрацюванні заходів з підготовки. Керівником цивільного захисту навчального закладу затверджується план усунення виявлених недоліків.

Рекомендовано проведення з учнями в День цивільного захисту:

1. У початкових класах:

- вікторини, рольові ігри з безпеки життєдіяльності, змагання, до програми яких включаються від одного до кількох вправ щодо руху з нескладними 16 перешкодами, завдань з розпізнання небезпечних явищ та подій, малюнки на тему небезпечних або нестандартних життєвих ситуацій, театралізовані покази про безпечну поведінку на вулиці та вдома з переглядом відеоматеріалів, що висвітлюють питання дій у надзвичайних ситуаціях. Відпрацьовуються дії по класах за сигналами оповіщення.

2. У середніх класах:

- вікторини з цивільного захисту, відкриті уроки, змагання, естафети по класах, групах, паралельних класах, тести, ігри зі знання правил дорожнього руху, виховні години про пожежну безпеку. Учні 6-7 класів беруть участь в оперативному випуску стінних газет, що розповідають про заходи цивільного захисту і переможців.

3. У старших класах:

- змагання з відпрацювання нормативів з цивільного захисту, військово-спортивне свято, семінари з обговоренням підготовлених рефератів, практичні заняття з вирішення ситуаційних завдань, вікторини з цивільного захисту, проведення «Брейн-рингів».

Під час організації та проведення естафет обладнуються траси (напрямки, рубежі), готується суддівський апарат, і документація, складається список майна. Перед естафетою доводяться умови виконання вправ і передачі естафет. Переможцем естафети оголошується команда, яка найшвидше пройшла трасу (етапи). За підсумками естафети вручаються нагороди. Під час організації та проведення вікторин призначається журі з декількох осіб, які оголошують запитання і кількість балів, що присуджуються за правильні відповіді. Клас об'єднується у команди. Питання озвучується перед усім класом, бажаючий відповідає, облік ведеться як індивідуальний, так і командний.

За рішенням директора визначені класи можуть організувати екскурсію у підрозділи ДСНС України у Хмельницькій області, Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Хмельницької області, відвідувати захисні споруди, натурні дільниці та ознайомлюватися з організацією цивільного захисту одного з підприємств і практичними заходами щодо захисту тварин і рослин від впливу надзвичайних ситуацій.

Учні 10-11-х класів у підготовчий період і в ході проведення заходів беруть участь в суддівстві вікторин, естафет у молодших та середніх класах. У День цивільного захисту активно використовуються міжпредметні зв'язки для поглибленого вивчення джерел надзвичайних ситуацій: радіаційні, хімічні, гідродинамічні, транспортні аварії, стихійні лиха, пожежна, вибухова, біологічна та бактеріологічна небезпеки (предмети - фізика, хімія, астрономія, географія, біологія та гуманітарні предмети для обговорення художніх творів та історичних подій, у яких висвітлюється тема надзвичайної ситуації). На уроках малювання проводяться конкурси малюнків про допомогу при стихійних лихах, аваріях і катастрофах, виготовляються найпростіші засоби захисту, відновлюється навчально-матеріальна база цивільного захисту закладу освіти.

Примірний перелік заходів Дня цивільного захисту

Вікторина - найпростіша форма закріплення знань з цивільного захисту. Може проводитись у формі:

- бесіди учителя з учнями;
- радіовікторини;
- відеовікторини тощо.

Для участі у вікторині від кожного класу, групи, ланки виставляється команда, а для підбиття підсумків і виявлення кращих класів, створюється журі з учителів, медичних працівників, батьків та учнів. Під час тренування рекомендується відпрацьовувати нормативи та набувати навички:

- визначення розміру маски протигазу (без нормативу);
- одягання протигазу (14 с) та зняття його;
- виготовлення та одягання ватно-марлевої пов'язки (3 хв.);
- накладання первинної пов'язки на різні ділянки тіла (3 хв.);
- проведення часткової санітарної обробки після подолання ділянки радіаційного ураження (для групи з 15 осіб - 7 хв.);

- проведення часткової санітарної обробки після подолання ділянки, зараженої хімічно небезпечними речовинами (для групи 15 осіб – 6 хв.);
- пристосування звичайного одягу для захисту шкіри;
- дії за сигналом «Увага всім».

Мета тренування - вироблення всіма учнями навичок та умінь користування протигазами, ватно-марлевими пов'язками і, за потреби, вміння надати допомогу як собі, так і іншим.

Змагання є однією з найбільш дієвих форм закріплення знань та навичок. Вони проходять у вигляді командної першості між класами, групами, ланками або особистої першості всередині ланки, групи, між школярами одного віку. Можуть влаштовуватися також змагання між оздоровчими таборами. До змагань повинні готуватися як класні керівники, так і всі вчителі школи.

Тематика проведення уроків, практичних занять і вікторин

Варіанти проведення заходів для різних категорій за віком можуть бути різними як за змістом, так і за тематикою.

2-4-ті класи

1. Сигнали оповіщення.
2. Надзвичайні ситуації.
3. Порядок дій в екстремальних ситуаціях.
4. Захисні споруди.
5. Основи радіаційної гігієни.
6. Дії в умовах загрози радіоактивного забруднення.
7. Використання підручних засобів та індивідуального одягу для того, щоб запобігти потраплянню радіонуклідів до організму.
8. Правила пожежної безпеки в домі, у школі.
9. Засоби захисту органів дихання та шкіри.
10. Шляхи виходу дитини зі школи (евакуація).
11. Дії учнів під час пожежі.
12. Основні правила безпеки при використанні побутових нагрівальних, електричних та газових приладів.

5-й клас

1. Елементарні поняття про радіацію, її види та властивості.
2. Застосування іонізуючого випромінювання у промисловості й сільському господарстві.
3. Правила безпечного користування газом.

4. Попередження трагічних наслідків пожеж.
5. Пожежна безпека в поводженні з легкозаймистими речовинами і матеріалами.

6-й клас

1. Захист від сучасних засобів масового ураження.
2. Засоби індивідуального та колективного захисту населення.
3. Небезпечні ситуації, аварії, катастрофи та захист від їх наслідків.
4. Виконання нормативів з одягання протигазу.
5. Первинні засоби пожежогасіння.
6. Правила безпеки під час грози.

7-й клас

1. Дії учнів за можливих аварій, катастроф, стихійних лих та інших НС.
2. Надання само- і взаємодопомоги при кровотечах, опіках, переломах, ураженнях отруйними і радіоактивними речовинами.
3. Радіація та її види. Техногенний і штучний радіаційний фон.
4. Правила експлуатації нагрівальних приладів.
5. Використання газу, бензину та інших паливних рідин.

8-й клас

1. Іонізуюче випромінювання.
2. Радіаційні uszkodження на різних рівнях.
3. Біологічна дія іонізуючого випромінювання.
4. Правила утримання і порядок застосування засобів первинного гасіння пожежі.

9-й клас

1. Наслідки опромінення.
2. Медико-біологічний протипроменевий захист організму.
3. Пожежна безпека електричних мереж.
4. Відповідальність за порушення правил пожежної безпеки.

10-й клас (група хлопців)

1. Надзвичайні ситуації від дії зброї масового ураження.
2. Вибухонебезпечні предмети та правила поводження з ними.
3. Радіоекологія.
4. Радіаційні аварії та їхні основні екологічні наслідки.
5. Протирадіаційний захист населення. Дії за сигналами оповіщення.
6. Герметизація запасів води і продуктів харчування.
7. Засоби індивідуального захисту.
8. Хімічна та біологічна зброя.
9. Сучасний тероризм.
10. Сигнали і порядок оповіщення про загрозу виникнення надзвичайних ситуацій. Сигнал «Увага всім!»
11. Організація та проведення рятувальних робіт в осередку ураження.

12. Заходи з ліквідації наслідків зараження. Заходи санітарної обробки та порядок їх проведення.

13. Домедична допомога в умовах бойових дій. Транспортування (переміщення) пораненого в сектор укриття.

10-й клас (група дівчат)

1. Види медичної допомоги. Самодопомога та взаємодопомога – основні способи домедичної допомоги.

2. Проведення огляду. Оцінювання загального стану потерпілого і надання домедичної допомоги.

3. Особливості промислових і воєнних травм. Класифікація травм від ступеності поранення.

4. Причини та наслідки втрати свідомості. Оцінка стану свідомості людини.

5. Політравма, отримана внаслідок ДТП.

6. Обробка рани.

7. Способи зупинки зовнішньої артеріальної, венозної і капілярної кровотечі. Місця затискання артерій. Порядок застосування джгута для зупинки крові.

8. Засоби перев'язування ран. Пакет перев'язувальний індивідуальний, порядок користування.

9. Види пов'язок та методика їх накладання.

10. Тренування у наданні допомоги при переломах.

11. Засоби та заходи домедичної допомоги для профілактики первинної реакції і у разі небезпеки опромінення. Використання радіозахисних засобів.

12. Основні реанімаційні заходи.

13. Домедична допомога при хімічних опіках.

14. Надання домедичної допомоги при електротравмах (ураженні електричним струмом, блискавкою).

11-й клас (група хлопців)

1. Основні способи захисту населення в надзвичайних ситуаціях. Медичні засоби індивідуального захисту.

2. Евакуаційні заходи. Підготовка та проведення евакуації населення з небезпечних районів. Порядок розміщення евакуйованого населення у безпечних районах. Організація польового табору.

3. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт на промислових об'єктах та в осередках ураження. Порядок проведення дегазації, дезактивації та дезінфекції.

4. Транспортування потерпілих при різноманітних ушкодженнях та пораненнях.

5. Зупинка кровотечі.

6. Психологічна допомога.

11-й клас (група дівчат)

1. Корозійні отруєння та отрути, що їх визивають. Домедична допомога при отруєнні метиловим спиртом, дихлоретаном, парами бензину, хлору, амоніаку, сильними кислотами і лугами.

2. Резорбтивні отруєння, їх види. Особливості кров'яного отруєння чадним газом, двоокисом вуглецю, метаном і азотом. Явище асфіксії. Домедична допомога при отруєнні газами.

3. Особливості отруєння солями важких металів, сполуками фосфору та іншими деструктивними речовинами.

4. Особливості функціонального отруєння нейротропними препаратами, алкоголем та ніотином.

5. Отруєння речовинами, що є хімічною зброєю. Заходи безпеки під час надання домедичної допомоги. Антидоти та їх використання.

6. Допомога у випадку анафілактичного шоку.

7. Домедична допомога при утопленні.

8. Дії рятівника під час надання домедичної допомоги при тривалому здавлюванні й удушенні людини. Прийом Хеймліка.

9. Надання домедичної допомоги в умовах бойових дій (індивідуальна аптечка стандарту NATO Improved First Aid Kit).

10. Зупинка кровотечі з рани тулуба та з рани кінцівки.

11. Само- та взаємодопомога при кровотечах в секторі обстрілу.

12. Введення знеболювальних засобів за допомогою шприц-тюбика.

13. Практичне оволодіння засобами догляду за пораненими і лежачими хворими.

14. Застосування лікарських препаратів.

15. Дезинфекція та її окремі види - дезинсекція і дератизація.

16. Порядок обробки шкіри, одягу, взуття за допомогою індивідуального протихімічного пакета.

17. Антидоти та їх використання. Домедична допомога при шлунковокишкових отруєннях.

18. Порядок та способи проведення дегазації, дезактивації та дезінфекції.

19. Підготовка та проведення евакуації населення з небезпечних районів. Порядок розміщення евакуйованого населення у безпечних районах. Організація польового табору.

20. Надання домедичної допомоги при радіаційних ураженнях.

21. Штучний масаж серця одним реаніматором. Штучне дихання різними методами одним реаніматором. Одночасне проведення штучного масажу серця та штучного дихання двома-трьома реаніматорами

Після виконання всіх навчальних питань, передбачених планом проведення Дня цивільного захисту, керівник навчального закладу проводить узагальнення (підбиття) підсумків проведення Дня цивільного захисту та ОТ, тобто аналізує та оцінює дії тих, кого навчають. Розбір є заключною частиною Дня цивільного захисту та ОТ.

Метою об'єктового тренування з учасниками навчально – виховного процесу закладів професійно – технічної та загальної середньої освіти щодо дій у надзвичайних ситуаціях та при виникненні пожеж під час проведення ними Дня цивільного захисту є практичне відпрацювання учнями (студентами) та постійним складом навчального закладу теоретичних знань та навичок, набутих під час вивчення теорії з основ здоров'я, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту, а також досягнення злагоженості в роботі керівного, педагогічного, технічного складу і учнів (студентів) навчального закладу як об'єкта цивільного захисту при виконанні заходів щодо попередження та реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру.